

Janne J.U.U. Lainaliha

Oleminen on outo
olio

Novelleja tavallisista ihmisistä
perimmäisten kysymysten äärellä

OLEMINEN ON OUTO OLIO

Janne J. U. U. Lainaliha

Oleminen on outo olio

tavalliset ihmiset perimmäisten kysymysten äärellä
omituisia juttuja kansakuntamme keskuudesta
kalabaliikit hilkulla & aivomyrskyjä

Novelleja

LAINALIHAN muuta tuotantoa
V-uskon profetia, romaani, BoD, 2019

© 2019 Janne J.U.U. Lainaliha
Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
Internet ja kirjatilaukset: www.bod.fi
ISBN: 978-952-801-888-9

Teoksen nimeämisessä avustivat Helena ja Janne.

*Tavallinen ihminen arkijärkineen
filosofoi enemmän kuin huomaakaan.*

*"Elämässä on siis hyödyllistä ennen kaikkea
täydellistä ymmärrystä eli järkeä,
ja yksin tästä koostuu ihmisen
korkein onni eli autuus."
(Spinoza)*

SISÄLLYS

Tilapäinen olemassaolo (Berkeley ja solipsismi)	9
Olemassaolon lyhyys (Heideggerin <i>dasein</i>)	15
Voiko olematon ajatella? (Descartesin " <i>cogito ergo sum</i> ")	21
Samuus (Leibniz ja identtisyys)	27
Pöydän identiteetti (itseiden rajat ja sijainti)	33
Halpa kopio (Platonin ideaoppi)	40
Onko kaikella tarkoitus? (determinismi vs. vapaus)	47
Maailmanjärki (Hegelin historisismi)	54
Onko kaikki Jumalaa? (Spinozan panteismi)	63
Monadit (Leibnizin pluralismi)	70
Kolme maailmaa (Popperin ontologinen ehdotus)	78
Rinnastuksia (kreationistien kello-analogia)	86
Ovatko eläimet koneita? (Descartesin dualismi)	92
Vapaus valintaan (Sartren eksistentialismi)	99
Logiikka (Aristoteleen syllogismit)	105
Kehämäistä päättelyä (premissistä johtopäätökseen)	112
Tyhjä syntymäpää (Locken " <i>tabula rasa</i> ")	120
Totuus (totuuden määritelmä)	127
Totuuden takeet (korrespondenssi, koherenssi, konsensus ja pragmatismi)	135
Positiivinen tieto (Comten ja Wienin piirin positivismi)	142
Kokemustieto vastaan järkeilytieto (empirismi vs. rationalismi)	150
Kokemuksen ennakkoehdot (Kant ja järjen kategoriat)	157
Arkikokemus vastaan tiede (hermeneutiikka ymmärtää, tiede selittää)	163
Naulatehtaan muokkaama tietoisuus (Marxin materialismi)	169
Idolit (Bacon ja järkevän ajattelun hämärtäjät)	176
Perspektiivi (Nietzschen näkökulmateoria)	181
Kielipeliä (Wittgenstein: kielen merkitys on sen käyttö)	186
Kielipelit, narratiivit ja kipaleet (hurahtaneet?)	192
Optimisti, pessimisti ja melioristi (kultainen keskitie)	198

Mitä on olla ihminen? (Kant ja filosofian tärkein kysymys)	203
Tosiasiat ja arvot (Humen giljotiini)	210
Sisäinen silmä (Mooren eettinen intuitionismi)	217
Rohkeuden dialektiikkaa (Sokraattinen metodi)	225
Ihannevaltio (Platonin totalitarismi)	231
Paras mahdollinen maailma (Leibnizin teesi)	237
Kaikkien sota kaikkia vastaan (Hobbesin ihmiskuva)	244
Uskon loikka (Kierkegaardin maksiimi)	249
Kultainen sääntö (Kantin kategorinen imperatiivi)	257
Hyveet (Aristoteleen <i>eudaimonismi</i>)	263
Hyötymoraali (Benthamin ja Millin utilitarismi)	270
Oikeudenmukaisuus (Rawlsin oikeudenmukaisuusteoria)	277
Filosofoitko sinäkin? (filosofia = viisauden rakastamista)	284
Jälkisanat (etiikka)	292

TILAPÄINEN OLEMASSAOLO

Aurinkoisena kevätpäivänä metsäkävelyllä keski-ikäinen kondiit-tori Kipponen tokaisi nuorelle kauniille naisystävälleen:

– Mä olen tässä miettinyt, Saarinen, että missä määrin sä olet olemassa?

– Mitenkä niin? hymyili herkkupuutikissa osapäiväisenä työs-kentelevä Saarinen.

– No jospa sä olet olemassa vain silloin kun mä näen sut. Mistä mä voin tietää?

Vaaleansiniseen tuulipukuun sonnustautunutta kondiittoria alkoi huvittaa kun hän huomasi, miten äimistyneen näköiseksi yleensä niin tietäväinen ja itsevarma Saarinen muuttui pysyvään olemassaoloonsa kohdistuvasta epäilystä.

– Mutta olenhan mä olemassa niin kauan kuin elän. Eikö se ole ihan selvää? Vai mitä sä meinaat?

– Sitä vaan justiin. Mistä mä tiedän miten sä olet, jos lainkaan, silloin kun mä en sua havaitse?

– Oletko sä mustasukkainen? Epäiletkö sä mua jostain? Saari-sen täytyi oikein pysähtyä.

He seisoivat vastakkain vanhalla kivisellä kärrytiellä, jota reu-nusti harva haapavesakko, silmut juuri puhjenneina. Lintuset livertelivät vesakon takana mäntymetsässä. Tien päässä siinsi hevoshaka. Saarisen kerrostaloasuntoon lähiöön oli kilometri.

– Ei kun tämä on puhtaasti sun olemassaoloa koskeva juttu, paksuhuulinen Kipponen vakuutti. Hän oli päättä pidempi hentoa Saarista ja katseli tätä lempeästi ja hiukan hämillään, samaan ta-paan kuin jättiläinen ehkä ihmettelisi olkapäälleen istahtanutta satakieltä. – Mä näin eilen elokuvan *Kill Bill*, hän jatkoi. – Siinä oli otsasukkainen minihameinen teinitappajatar. Sä muistutat aika

paljon sitä upeaa tyttöä polvisukkinesi, vaikka olet toki kypsempi. Suoraan sanoen sä olet melkein liian ihana ollaksesi totta.

– Heh? Miten sä voisit soittaa mulle, ellei mua olis silloin, kun sä et näe mua?

– No kyllähän sä tietysti silloin olet, kun mä kuuntelen sua eli aistin sut, mähän sanoin jo. Tai sanotaan, että ainakin sun ääni on silloin olemassa.

– Joo, mutta entä siinä vaiheessa kun puhelin vasta hälyttää?

– No ehkä sä et silloin vielä ole, mutta alat heti olla, kun mä kuulen sun äänen.

– Mutta mähän kuulen itse, kun puhelin hälyttää – miten joku olematon sen vois kuulla?

– Siitä mulla on vain sun sanasi. Mulle sä alat varsinaisesti olla vasta kun sun ääni kuuluu luurista.

– Ai onko tämä se, että jos metsässä katkeaa oksa? Onko ääni olemassa, ellei kukaan kuule sitä?

Saarinen oli tosiaan äärimmäisen suloinen mäntyjen lomasta siivilöityvässä auringonvalossa. Hänellä oli lyhyt punainen hame ja musta anorakki. Fiksukin hän oli ja innokas sängyssä, herkkä laukeamaan. Ja kunnioitettavan tasa-arvoinen: vaati itseään puhuteltavan sukunimellä, jotta kielestä karsiutuisi kaikki naispuoliseen *genderiin* viittaava. Kipposen oli syytä olla tyytyväinen, sillä hän ei ollut mikään adonis. Saarinen väitti ihastuneensa hänen otsakiharaansa, mutta kumpikin tiesi, että todellinen syy oli metriä alempana, harvinaisen isossa kokkihattuhämsterissa. Säili vain, Kipposen kannalta, jos Saarinen olisi olemassa vain silloin, kun hänet havaitsi. Joku rasittavassa avioliitossa elävä voisi pitää hyvänäkin piirteenä, että puoliso ilmestyy näkövälle vain haluttaessa, mutta ei Kipponen. Hän tahtoi Saarisena olevan aina.

– Kyllähän ne oksan katkeamisen aiheuttamat ilma-aallot ovat olemassa silloinkin, kun kukaan ei niitä kuule. Mutta ääniksi ne muuttuvat vasta aivoissa. Ei ääntä ilman kuulijaa.

– Ja sen perusteella sä luulet, ettei muakaan ole, jos mä olen poissa sun silmistä ja korvista. Olenko mä muka olemassa vain sun kanssa ja sun kautta? Aika loukkaavaa. Mulla on psykologian appro melkein valmis.

– Joo, sori. Eikä tässä auta semmoinenkaan, että pantaisiin videokamera kuvaamaan sua sun asuntoon, kun mä olen poissa. Koska mähän saatan mielessäni luoda sen videon samalla kun katselen sitä muistitikulta.

– Eli sä haluaisit vakoilla mua? Sä olet sittenkin mustankipeä, vaikkei mitään syytä ole.

– No en helkutissa ole. Tämä on puhtaasti olemassaolojuttu. Yhtä lailla tämä metsäkin voi kadota silloin, kun mä olen jossain muualla.

– Mutta onhan täällä muita havaitsijoita, vaikka nuo hevoset tuolla aitauksessa. Ja Jumala.

– Joo, mutta mitä se mua auttaa? Entä jos mä kysyisin hevosilta, onko metsä olemassa silloin kun mä en ole täällä? Ja ne sanois, että *yes*. Niin mähän vaan panisin ne vastaamaan siten. Koska mä luon nekin, kun olen täällä. Ne ovat olemassa vain sikäli, kuin mä suvaitsen ne havaita.

– Hetkinen, onko tämä muumipeikkojuttu? Näkymätön lapsi.

– Ei. Sehän oli näkymätön vain siksi koska oli niin nössö. Se oli psykologisesti olematon, mutta mä puhun oikeasti olemattomasta, tämä on viisaustiedettä.

– Mun mielestä tuo on pikemminkin hulluutta, eikä viisautta.

Kipponen oli aika lailla samaa mieltä, oikeastaan. Häntä olivat alkaneet kaivella olemiseen liittyvät asiat sen jälkeen kun konditorian vitriinistä oli hävinnyt viisi Runebergintorttua tuosta noin vain. Ensin ne olivat siinä ja kun hän palasi vessasta niitä ei enää ollut. Ja myymäläapulainen oli rehellinen kuin vesivaaka. Kipponen piti mahdollisena että hän oli kuvitellut ne tortut, luonut ne mielensä voimalla lasivitriiniin.

Kuultuaan tortuista Saarinen muisti, että herkkuputiikissa oli tapahtunut sama Mozart-kuulille. Oliko maailma siis katoamassa pala palalta, eikö ihmismieli enää kyennyt pitämään sitä koossa?

– Mennäänkö pöpelikköön, Kipponen kysyi.

– Mulla on menkat.

– Ei haittaa.

– Mua haittaa – kun mä nyt olen vielä pari tuntia olemassa, ennen kuin sä lähdet kotiin vaimon luo.

– Hei! Tuolla oksalla istui äsken lintu. Ja yhtäkkiä se oli poissa.

– Se lensi pois.

– Ei niin nopeasti voi lentää. Softassa on jotain vikaa.

– Ahaa! *Matrix*. Aivot altaassa. Nyt alkaa säteillä.

– Ei mitään aivot altaassa, vaan sitä, että mä olen ihan normaali metsässä kävelevä ja ajatteleva olento, mutta kaikki muu on kyseenalaista. Mulla ei ole mitään keinoa todistaa, että on jotakin muuta olemassa kuin meikäläinen. Kaikkihan saattaa tapahtua pelkästään mun päässä. Kun mä kosken sua, tällä lailla, ei mun tuntoaisti tunne sun upeaa rintaa, vaan mun aivot. Se on testattu katkaisemalla koe-eläimiltä hermot. Sulla on muuten tosi nätti kevätmekko.

– Eli paitsi että mitään ei ehkä ole silloin kun sä et sitä havaitse, mitään ei välttämättä ole silloinkaan, kun sä sen havaitset?

– Just niin. Mä luon kaiken.

– Mennään vaan pöpelikköön, ettet sä tule hulluksi. Katsotaan tuolta ylempää männiköstä joku muurahaisista vapaa paikka. Ne kumminkin pistelee, vaikkei niitä olis olemassa.

Puolen tunnin kuluttua Saarinen tunnusti Kipposelle, että tämän hänen olemassaoloaan koskeva epäily oli varmaan kiihottanut ja motivoinut häntä, sillä hän ei ollut kovin usein saanut niin hyvää orkkua. Vai johtuiko se kuukautisista? Luonnosta? Ainakin sitä oli vaikea pitää olemattomana orgasmina.

Kipponen oli samaa mieltä ja sanoi siemensyöksyn tyyntämänä, sormet veressä, että oli ihanaa kun Saarinen oli niin rohkea ja seikkailunhaluinen ja lisäksi seksikkäin nainen, minkä hän tiesi, oikea namuherkku älykkö. Sitä paitsi vaikka olemassaolo paljastuisikin esimerkiksi vain havaituksi tulemiseksi, seuraisiko siitä mitään arkielämään? Ei. Kaikki jatkuisi samanlaisena kuin ennenkin. Vaikka olemisen itsestään selvänä pidetty aineellinen perusta katoaisi, mitä ihmiset muuta voisivat kuin jatkaa oloaan samaan tapaan kuin aina, jotteivät ahdistuisi ja sekoaisi? Mitä väliä sillä edes olisi jos joku vasara katoaisi silloin, kun kukaan ei sitä katsonut? Siis jos se kuitenkin haluttaessa olisi käsillä. Sehän olisi oikeastaan parempi systeemi kuin se tavallinen tapaus, että jotain työkalua, sitä tarvittaessa, ei löytynyt etsimälläkään.

– Missä määrin sä Eki uskot arkijärkeen, Saarinen kysyi kun he palasivat kärrytille ja alkoivat kävellä kohti kerrostalolähiötä.

– Onhan se erehtyväinen, päättelee usein päin hemmettiä.

– Mutta eikö se kumminkin suurin piirtein ole tulkinnoissaan oikeassa?

– Ei se riitä.

– Miksei? Riittää se elämiseen. Kai sä rakastat mua?

– Enemmän kuin mitään muuta ikinä, kulta.

– Eikö se riitä?

– Joo, riittää helskutin hyvin. Hmm. Kun vaan tietäisi mitä on olemassa. Eikä pahinta edes ole sen epäily, mitä ja missä määrin jotain on. Pahinta on se, että jos jotakin on, niin miksi niin, sen sijaan, että mitään ei olisi? Eikö olemattomuus olisi helpoin vaihtoehto? Miksi olemattomuus näki vaivaa ja synnytti maailman?

– Mä ainakin olen olemassa. Ja mä rakastan sua. Miksei se riitä sulle? Sä olet mun *sugardaddy*.

Hevonen hirnahti etäällä heidän takanaan ja toinen vastasi sille. Kärrytien mutkassa heitä vastaan käveli sänkitukkainen mies suitset kaulassa ja lonksuvat kumisaappaat jalassa.

- Päivää, Saarinen tervehti.
- Joo, päivääpä vaan, mies vastasi reippaasti, pysähtymättä, ja vilkaisi epäluuloisesti Kipponen verenpunaista kättä.
- Ei me mitään hevosille tehty, Kipponen vakuutti ja kietaisi Saarisen kainaloonsa.
- Joo, en mä sitä yhtään, sänkitukka huikkasi ohi mennessään ja maiskautti jostain syystä.
- Riittää se, Kipponen myönsi hiljaa Saariselle hevosmiehen päästyä kuulomatkan päähän. – Se vaan jatkuvasti mietityttää, että missä määrin sä olet mulle olemassa?
- Ihan niin saamarin paljon kuin sä haluat.
- Hyvä! Toi oli hyvä. Ihan niin saamarin paljon kuin mä vaan haluan. Kipponen katsoi Saarisen ruskeisiin itämaisiiin silmiin ja leväytti mehevähuilisen hymyn. – Arkijärjelle sen täytyy riittää. Ja kiitollisuuden tunne sua ja elämää kohtaan ainakin on olemassa, sitä mä en voi kiistää. Koska aina kun mä olen sun kanssa, mä olen onnellinen.
- Luontoon tuli jostain etäältä leivän tuoksua. Kipponen pudisteli Saarisen hameesta männynneulasia. Hän teki sen huolella kuin äiti, joka valmistelee lastaan juhlanäytäntöön.
- Onko nyt hyvä, Saarinen kysyi.
- Nyt on hyvä.
- Kunnes taas alkaa epäilyttää?
- Niin. Minkäs teet?

OLEMASSAOLON LYHYYS

Kirjamesseilla pasunisti Strömin huomion kiinnitti äkkiä kaiuttimista kuuluva kimeähkö, kiihtyneen tuntuinen naisääni: – Te käsittelette tässä kirjassanne olemassaoloa kylmän kliinisesti kuin se olisi vain yksi olio muiden joukossa. Ettekö te tajua, että olette itsekin olemassa, tässä ja nyt, ajallisena, kuolemaa lähestyen, olemisen sisällä kuin aukiolla, ettekä sen ulkopuolella sitä tarkkailemassa? Juuri tuollaisen asenteen takia länsimainen ihminen on vieraantunut elämästä jo yli 2 000 vuotta, ryöväten maailmaa, kun lähtökohtana pitäisi olla sen hoivaaminen!

Luultavasti kyseessä oli paneelikeskustelu. Ström ei väentungokselta ja lyhyytensä vuoksi nähnyt, missä sitä käytiin. Miesääni alkoi selittää jotain ontisesta ja objektiivisesta, mutta se ei Strömiä enää kiinnostanut. Naisen kiivaat, kuin sisäistä hätää ilmaisevat olemisen ajallisuutta koskevat sanat olivat viiltäneet häntä. Varmaankin nainen on vain juonut liikaa kahvia, hän yritti vähätellä, ja äänestä syntynyt ahdistunut vaikutelma johtui tietysti sen kimeydestä – se oli noussut yleisön sorinan ylle kuin pasuunan sisikuntaa värisyttävä huuto.

Pitkätukkainen, siistiin farkkuasuun pukeutunut Ström oli jo viitisen vuotta, häivähdyksittäin, kokenut oman olemassaolonsa tarkoituksettomuuden. Ainoastaan itsemurhan mahdollisuus ja näennäinen helppous – hän asui ylimmässä kerroksessa – oli saanut hänet jaksamaan, odottamaan vielä. Ne muutamat soinnut, jotka hän silloin tällöin kajautti paikallisessa orkesterissa varasotmiehen työnsä ohessa, eivät ihan riittäneet tarkoitukseksi. Silti hän ammattia kysyttäessä aina kertoi olevansa pasunisti. Mutta tuntui kuin hän eläisi sulautuneena massaan, kuin kuka tahansa, merkityksettömänä. Hän oli joskus, ehkä puheradiosta, kuullut sellaista elämää kutsuttavan epävarsinaiseksi, avautumattomaksi,

kukkaan puhkeamattomaksi. Ja nyt tuo ämyrissä puhunut nainen koki mahdollisesti samoin, tai ainakin tiesi mistä oli kysymys.

Joku romanttisempi yksilö olisi välittömästi raivannut tiensä ihmisjoukkojen läpi nähdäkseen potentiaalisen sielunkumppanin, ehkä peräti vaihtaakseen sanan tai pari. Mutta ei Ström. Hän ei langennut siihen loveen. Hänestä oli tullut lähes ihmisvihaaja sen jälkeen kun oli saanut tuomion tirkistelystä. Tuomion takia hän oli joutunut muuttamaan pois pienestä synnyinkaupungistaan, jättämään iäksi rakkaat lapsuudenmaisemat. Messuille, vieras-sieluisten joukkoon, hän pakottautui vain koska sieltä sai halvalla kassillisen dekkareita. Hän ei todellakaan elänyt niin kutsuttua varsinaista elämää. Ja jos hänen kahlitulla olemassaolollaan oli jokin tarkoitus, hän ei voinut ymmärtää mikä se oli, eikä tulisi kai ikinä ymmärtämäänkään.

Nyt puhui jälleen kimeä-ääninen nainen:

– Oletteko te todella täällä, läsnä, käsillä, vai pelkästään esillä, jossain kuin itsenne ulkopuolella osallistumassa ”objektiivisesti” tähän keskusteluun? Ottakaa huomioon, että tämä keskustelu on teissä, tämä objekti on teissä. Juuri subjektin ja objektin tiukka erottelu on saanut länsimaisen ihmisen vieraantumaan elämästä, eksistenssistään, ja ryhtymään hyötyjä räknäilevään itsetuhoiseen amokjuoksuun. Miksi käyttää lyhyt elämä moiseen? Eikö mitään parempaa tosiaankaan tule mieleen? Onko välttämättä eletävä samalla tavalla kuin kuka tahansa, *das man*?

Ström ei enää jaksanut kuunnella, juttu meni liian tekniseksi. Häntä alkoi ahdistaa ympärillään vellova ihmiskarjalauma, joka tuntui vähät välittävän päiden yllä viuhrovasta naisenruuskasta. Hän lähti kotiin raskaine olkalaukkuineen: 30 dekkaria, lukemista vuodeksi. Hän luki niitä hitaasti, koska hänelle oli tullut tavaksi bongata niistä tahattomia syvämietteisyyksiä ja pohtia löytöään jopa päivän, ennen kuin jälleen antautui juonen kuljetettavaksi. Jotenkin ironista, hän tuumi polkiessaan laitakaupungin asfaltin,

Omituisia juttuja kansakuntamme keskuudesta. Kalabaliikit hilkkulla & aivomyrskyjä!

Salaperäisen Janne J.U.U. Lainalihan toisessa teoksessa käydään läpi filosofian osa-alueita ja niihin liittyviä perimmäisiä kysymyksiä kansantajuisesti ja ihan tavallisten ihmisten kokemusten kautta. Huumoria unohtamatta.

Oletko varmasti olemassa? Onko maailmasi vain halpa kopio? Liekö kaikki Jumalaa? Onko logiikassa järkeä? Mikä on Totuus? Mitä olisi rohkeus? Onko vanhuksen pahoinpitely sinänsä pahaa? Miten ikäneidon huussissa käymisen alkurituallit voitaisiin ylentää tiedon ja totuuden jaloon seuraan?

Lopullisia vastauksia ei filosofia yleensä voi eikä edes halua antaa. Asiat on ajateltava itse.

Kirjailija noudattaa Epikuroksen neuvoa ja elää piilossa, nauttien elämän yksinkertaisista iloista. Ulkokuusi on omatekemä ja juuri valmiiksi saatu. Kuvan tyytyväisestä kakkijasta otti Helena.

Lainalihan novelleissa havahdutaan kysymään, ihmettelemään, kyseenalaistamaan – ja juuri se on kirjailijan ja kaikkien muiden viisauden alku.

